

A szálalóvágásos gazdaság eredményei a diósgyőri kincstári uradalomban.

(Reflexiók Róth Gyulának „A természetes felújításról” című cikkére.)

írta: Radó Gábor.

Az Erdészeti Lapok f. évi V. füzetében Róth Gyula főiskolai professzor egy fél emberöltő erdőgazdasági eredményeinek ismertetésével bizonyítja a fokozatos használatoknak és természetes felújításnak, a tarvágásos használatok és azok nyomában járó mesterséges felújítással szemben kétségtelenül jelentkező hatalmas előnyeit. Valamennyien, akik vele együtt legjobb tudásunk és gyakorlati tapasztalatainkkal alátámasztott meggyőződésünkkel azt valljuk, hogy az a gazdálkodási rendszer a legtökéletesebb, s így alkalmazása a legindokoltabb, amely a legnagyobb mesternek, az emberi akarat alá nem hajtható természetnek törvényszerűségeit igyekszik követni, örömmel üdvözljük sikraszállását.

Mert, ha valahol, úgy éppen a mi szélsőséges kontinentális magyar klímánk mellett, Csonkamagyarország területén, hord nagy veszélyt méhében a tarvágásos rendszer, és a mesterséges erdőtelepítés ott, ahol, — amint azt a tiszajobbparti vármegyék erdészeti egyesületének egri vándorgyűlésén mondott felszólalásomban említettem — a majdnem minden évben szigorú pontossággal beköszöntő elkéssett fagyok és az augusztusi aszály a dudva és gyom között senyvedő elcsenevészsedett csemeték millióit pár nap, vagy óra alatt elpusztítja.

Aki a tarvágásnak és a mesterséges erdőtelepítésnek a híve, az nem ismeri a mi Bükk-hegységi déli oldalainkat, ahol a humuszban való szegénység, a karszthegységi sziklákra emlékeztető kopárság és szárazság az erdőtelepítést, védelem nélkül, kizárttá teszi.

S ha nagy költséggel még sikerül is valamiben az életet ily helyen megtartani, s felteszem, hogy oly szerencsés volt a kultúra, hogy sem le nem fagyott, sem ki nem aszott, akkor jön a tél, amely a déli oldalra csalja a környék vadállományát,

s a szarvas és az őz betetézi a halálraítélt mesterséges erdő-sítés sorsát.

Kérdezheti valaki, hogy a természetes újulatokkal ez miért nem történik meg? Mert az ember nem adhatja a csemeték millióit, amint azt a természet adja és mert az, amit a természet adott, nem sínylődik az átültetés kínai cipőjében.

Mindezeket a gondolatokat leszögeztem egri felszólalásomban, legjobb meggyőződésem szerint.

És mindezeket most csak azért ismétlem, mert meg vagyok győződve arról, hogy Róth professzor urat, aki nemcsak a fentebb vázolt bükkhegységi körülményeket és viszonyokat ismeri, hanem Európa államainak erdőgazdaságaiban tapasztalt, talán még sokkal súlyosabb állapotokat is, ugyanezen viszonyok ismerete tette a természetes felújítás hívévé.

Cikkének legnagyobb részével, azt hiszem, legtöbben egyetértünk. De annál meglepőbb cikkének a 480-ik oldalon említett egy mondata, amelyben a következőket írja:

„Kiemelem, hogy ezek az eljárások mind többévtizedes gyakorlati alkalmazáson mentek keresztül, nagyobb kiterjedésű területeken dolgozó rendszeres erdőgazdaságokban. Azokat a rendszereket, — mint pl. a Kubelka-féle pásztás szálalás, (Femelstreifenschlag), a Kaán-féle szálalóvágásos eljárás, a Mayr-féle apró állománygazdaság (Kleinbestandswirtschaft) —, amelyeknek csak elméleti rendszerük épült ki, de gyakorlati beigazolásuk vagy egyáltalában elmaradt, vagy csak hiányos, azokat nem kívánom belevinni, legalább egyelőre nem, a kísérletezésembe.”

Mély sajnálattal vagyok kénytelen bevallani, hogy azok a nehéz idők, amelyeket szolgálatom legaktívabb éveiben végig kellett élnünk, nem tették lehetővé részemre a külföldi eljárások helyszíni tanulmányozását, s a tescheni uradalom lúcosainak szálaló kihasználásán kívül külföldi felújítást nem láttam, s így a professzor úr által emített különféle eljárásokról, közvetlen tapasztalataim alapján, véleményt mondani nem tudok.

De nem is ez a célom. Csupán az aposztrofált s általunk — szerénytelenség nélkül állítom — teljes sikerrel folytatott szálalóvágásos gazdaság helyes megvilágításával reá akarok

mutatni a professzor úr fent idézett mondatában foglalt azokra a tévedésekre, amelyek — legnagyobb joggal — bántók lehetnek elsősorban Kaán Károlyra, aki ennek az eljárásnak a legszentebb forrásból, a teljes meggyőződéséből fakadó, tiszteletet parancsoló nagy akarattal hazánkban meghonosítója és leglelkesebb apostola.

De kellemetlenül érintheti ennek az uradalomnak a tisztikarát is az, hogy az erdőművelés professzora nem vesz tudomást arról a munkáról, amelyet ez a tisztikar tíz esztendeje a legnagyobb odaadással és kézzelfogható sikerrel végez.

Mindenekelőtt téves Róthnak az a megállapítása, hogy a szálalóvágásos eljárást Kaán-féle szálalóvágásos eljárásnak nevezi el. Sem írásban, sem szóban soha sehol sem olvashatta vagy hallhatta senki Kaán Károlytól azt, hogy a szálalóvágásos gazdálkodás az ő eljárása, az ő eszméje lenne. Ellenben húsz évvel azelőtt, hogy ezen eljárást az ő személyes tanítása és útmutatása nyomán itt, a bükkhegységi kincstári erdőkben meghonosítottunk, az Erdészeti Lapok 1903. évi V-ik füzetében jelent meg az első korszakot jelölő értekezése a „Schwartzwald szálalóvágásos haszonfa gazdaságáról”, amelyben azt írja, hogy ez a gazdasági mód Baden nagyhercegség Schwartzwaldjában fejlődött ki. Ugyanezen cikkében azt is megállapítja, hogy „bol-dogult tanára, Schuberg főerdőtanácsos volt az, aki a Schwartzwald-haszonfa gazdaságát tudományos alapon fejtegette s lan-kadatlan szorgalommal végzett törzselemzése és felvételei nyomán állította fel azokat az általánosító tételeket, amelyeket fej-tegetéseiben felsorolt.”

Kaán elvitathatatlanul nagy érdemei ott vannak, hogy ezt az eljárást, amellyel a pusztuló hazai erdők megmentésének ügyét akarta szolgálni, meghonosította és propagálta akkor, amikor magas állásának hatalmánál fogva erre módja lett.

Az azóta elért siker igazolja az ő elgondolásának és meg-látásainak helyességét.

Legtávolabb áll tőlem a szándék, hogy Kaán Károly érde-meinek védőjéül toljam fel magamat, mert sem az ő személye, sem az ő hatalmas és ma már teljes mértékben igazolt mun-kássága erre nem szorul rá, de kötelességemnek tartom azt,

hogy a tárgyi igazság, a mély tisztelet és a tanítvány részéről a mestert megillető hála érzetéből folyólag ezt a téves és keletlen beállítást helyes megvilágításba helyezzem, nehogy méltatlan következtetéseket vonhasson le bárki vele szemben.

De téves a fenti kitétel lényegében is, amikor azt állítja, hogy a szálalóvágásos eljárásnak, szemben a többi, előtte említett eljárásokkal, csak elméleti rendszere épült ki, de gyakorlati beigazolása elmaradt.

Legyen szabad egy rövid visszapillantást tennem az elmúlt deceniumra, amelyben ezen eljárás már teljes gyakorlatban volt az uradalomban.

Amikor a nemzet tragikus sorsát megpecsételő megszállás erdeinktől megfosztott bennünket és itt a megmaradt kis kincstári szigeten az első berendezkedés megkezdődött, Kaán Károly államtitkár, — aki ennek az uradalomnak a bajait, egy régebben tett felülvizsgáló útjából általánosságban már ismerte és a bajok orvoslásának módjait már akkor megjelölte, — a sok kívánnivalót hagyó, leromlott bükk- és tölgy-állományunk megmentése érdekében a Schwartzwald erdeinek 48 százalékában már több mint 50 éve folyó és ott jól bevált szálalóvágásos gazdálkodást kívánta meghonosítani.

Az itteni erdők leromlásának legfőbb okát az évszázadok óta az egész uradalom területén űzött legrendszertelenebb legeltetésben látván, az első lépése az volt, hogy az erdei legeltetést, koncentrált legelők kihasításával, egyszerre megszüntette. 1025 kat. holdnyi területet, részben erdei tisztásokat, részben erdősült területet hasítottunk ki a legelők céljaira, amely területeket drótkerítés zárja el az erdőtől. Ezeket utaltuk ki a községek által évről-évre befizetett bér ellenében részükre legelőül és ezzel az erdőket a legelő jószágától teljesen mentesítettük.

Ezzel meg volt teremtvé az az alap, amelyen a szálalóvágásos gazdálkodás nyomán keletkező fiatalosok megteremtődhettek, mert hisz azelőtt a természetes és kívánt fanemekből álló felújulás a legeltetett erdőrészekben lehetetlen volt.

Egy-kétévi átmenet után, amely években a régebben alkalmazott fokozatos felújítómóddal kezelt erdőkben kellett a szálalóvágásos gazdálkodási módot bevezetni, amíg magunk is, meg

erdőőreink is az újonnan bevezetett módszer helyes alkalmazását a természetben megtanultuk, a szálalóvágásos gazdálkodási mód teljes egészében be volt vezetve és tíz év óta már teljesen ezen gazdálkodási mód szerint dolgoztunk.

A gazdálkodási mód lényegét és módszerét Kaán közreadott munkáiban részletesen kifejtette, én csak az itteni végrehajtást s annak eredményeit szeretném röviden előadni.

Előre akarom bocsátani, és hangsúlyozni kívánom azt, hogy ez az eljárás, eltérőleg a többi, természetes úton felújító gazdasági eljárásoktól, nem csupán a főhasználati területek erdeiben végrehajtott felújítómunka, hanem ezen gazdálkodási eljárás fogalma magában foglalja az összes műveleteket, amelyeket az erdőben az első hasznotadó használatától annak teljes kihasználásáig végrehajtottunk s amelyek mind fatömegtermelés fokozása és a fatömeg értékének emelése s így az erdőben lévő tőke jövedelmezőségének reális fokozása érdekében történnek. Az erdő természetes úton való felújítása ezen eljárás következménye.

A fenntartani szándékolt egyedek fejlődési lehetőségének biztosítása, az oda nem való egyedeknek az állományokból való eltávolítása már a gyérítési korban lévő állományokban a fatömeggyarapítás és faértékelés jegyében folyik, amely, — amint az Kaán fentidézett cikkéből is kitűnik, — a Schwartzwaldban is folytatott eljárásnak a legfőbb célja.

„A gazdasági cél elérésében nem a tömeggyarapodás egyszerű fokozása, hanem a törzs értékének a növelése az irányadó” — írja Kaán.

„Köztudomású, írja tovább, hogy a megfelelő záródással bíró állományok faegyedeinek metszetén az évgűrükben alulról a csúcs felé gyarapodó vastagsági növedéket észlelhetünk. Ezen gyarapodás nagyságától függ a fatörzsnek előnyös vagy nem előnyös kiképzése és ezzel a tömeg- és értékgyarapodás.”

A vágásra érett állományok óvatos megbontásával és a használatok óvatos, de céltudatos vezetésével a törzsek ágtisztítását tudjuk megőrizni és azok koronafejlesztésének fokozásával a tömeg- és értékgyarapodást is fokozni. Épp ez az a kö-

rülmény, amely ennek az eljárásnak a létjogosultságát biztosítja, minden más, általunk ismert eljárással szemben.

Ismerjük valamennyien azokat a szomorú képeket, amelyek a fokozatos felújító-vágás erősen meggyérített állományaiban elének tárulnak. Csúcsszáradt, héjaszott, földig lelombosodott fák, ahol a fatömeg mennyiségben és értékben apad, a talaj száraz, gyomos, csemete alig van benne.

Ezzel szemben a helyesen végzett szálalóvágásos gazdálkodási rendszernél kikerülő fapéldányok szép, egyenletes, hengeres ágtisza, értékes törzset adnak, amelynek legnagyobb százaléka szerfa.

Vajjon nem tenné-e már maga ez a körülmény is indokolttá ennek a gazdálkodási módnak az alkalmazását, ha egyéb előnyei nem is volnának?

De azt írja Kaán az „Erdőgazdasági problémák és azok megoldása” című munkájában, hogy „az erdő természetes felújulása csak következmény, a gazdasági eljárás el nem maradó folyamánya.” Hogy mennyire igaza van, azt bizonyítják azok a gyönyörű fiatalosok, amelyek a diósgyőri uradalomban ezzel az eljárással kezelt erdőkben keletkezve tölgyesekben és bükkösökben egyaránt beszédesen hirdetik a szálalóvágásos gazdálkodás feltétlen „üdvöztető” voltát. Az erdőben keletkező fiatalos foltokból, mint gócpontokból kiindulva, tágítjuk hullámszerűen a kivágott foltokat, amelyek hatalmas körökké válva lassan összeérnek és észrevétlenül adja át a már hivatását betöltött idős erdő a szerepét a helyét átvevő, önmagát és a talajt teljesen megvédeni tudó, gyönyörű, élni akaró és életre jogosult fiatalosnak.

Óriási, korszakotalkotó előnye a szálalóvágásos gazdálkodási módnak az, hogy minden merev sablónszerűségtől mentes és teljesen szabadkezet ad az erdőgazdának arra, hogy a természet törvényszerűségeinek kiismerése után, azt követve, a természetnek két kézzel bőven kínált adományát céljainak megfelelően használja ki. Az állomány sorsa és ezzel az erdő jövődelmezősége, de a felújítás sikere is teljesen az erdőgazda kezében van, sablónszerűségek miatt nem kell sem a fatömegben, sem a felújulásban áldozatot hoznia, mert mindig ott és annyit

használ, amennyit az idős és fiatal faállomány érdeke megkívánt.

Mindezek alapján állítom, hogy a szálalóvágásos gazdálkodási mód a 40.000 kat. holdas bükkhegységi, kincstári uradalomban a legteljesebb valóságban, már több mint tíz év óta, nem elméletileg, de a legteljesebb mértékben gyakorlatilag végre van hajtva és úgy az erdőkből kikerülő faállomány minősége, mint a fiatalos állományok állapota szempontjából oly kiváló eredménnyel, amelynél jobbat kívánni nem lehet.

Egyébként biztos tudomásom van arról is, hogy ez a gazdasági eljárás nem itt nálunk honosult meg Magyarországon először, mert már a háború előtt tíz évvel be volt vezetve a besztercebányai erdőigazgatóság kerületében több helyen, így az óhegyi erdőgondnokság kb. 8000 kat. holdnyi lúccal és bükkal elegyes jegenyefenyő-állományaiban, ahol a legteljesebb siker koronázta az eljárást, amit bizonyít az a körülmény is, hogy Vadas Jenő az 1914. évre tervezett, de a háború miatt elmaradt kísérletügyi kongresszus résztvevőinek akarta azt bemutatni.

Mindezek alapján kénytelen vagyok megállapítani azt, hogy Roth professzor úr fenti megállapításai tévesek, viszonyainkról nem volt helyesen informálva, amiről, azt hiszem, a cikk megírása óta történt legutóbbi ittléte alkalmával meg is győződhetett.

A fent előadottakon kívül, fejtegetéseinek még egy másik részére szeretnék kitérni.

Cikkének egy előbbi bekezdésében ezeket írja: „Ismét eltérő viszonyokat mutat a miskolci erdőigazgatóság, ahol főképpen a bükk és a kocsánytalan tölgy szerepel a természetes felújítás terén, részben nagyon jó eredménnyel, de részben a gyertyán-sarj rontja a már betelepedett tölgyes fejlődését, részben a település maga elmaradt. Adminisztratív és technikai szempontból a miskolci viszonyok nem elégítenek ki és hiányzik a gondos és belterjes ápolás.”

Téved a professzor úr itt is, amikor a település elmara-dásáról beszél. A tölgyesekben oly nagy a település, hogy alig győzzük felszabadítani. Bükkösökben is megvan mindenütt, ahol kell, szép eredménnyel.

Abban pedig kénytelen vagyok a professzor úrnak ellentmondani, hogy itt a gondos és belterjes ápolás hiányzik. Tizenegy évig szolgáltam mint a diósgyőri uradalom egyik részének vezetője az uradalomban s nyugodt lelkiismerettel merem állítani, hogy gondozatlan fiatalost nem hagytam vissza az utódokra.

De nemcsak én, hanem az összes kerületek vezetői igen nagy ambícióval és — mondhatom — nagy sikerrel végezzük a fiatalosok ápolását. Évi 800—1000 holdon folyik a tisztítás, részben az anyagok egy részéért, részben pénzért, így azt hiszem, nem érhet bennünket az a vád, hogy a gondos és belterjes ápolás hiányzik az uradalmunkban.

Lehet, hogy nem tudjuk ezt a munkát itt, ezek között a nehéz terep- és értékesítési viszonyok között oly tökéletesen végezni, mint az Alföld vagy a Dunántúl sokkal kedvezőbb viszonyai között fekvő erdeiben, de állítom, hogy ez az uradalom erejét meghaladó áldozatot hoz felújításainak biztosítása érdekében, amit az évek óta itt járt kollégák készséggel elismertek.

Remélem, hogy sikerülni fog erről a professzor urat is meggyőznünk, ha uradalmunkat többször fogja felkeresni, amint már hiszem, hogy legutóbbi ittléte alkalmával bemutatott bagolyhegyi és egyéb fiatalosok meggyőzték állításának téves voltáról.

Az erdőművelés köréből

Írta: Haraesi Lajos.

Bátran és nyugodtan állíthatjuk, hogy az erdőgazdaság alapjait az erdőművelés rakja le. Ebből az alapból nőnek ki és terebélyesednek szét az erdőgazdaság többi ágai, melyeknek — mint felépítményeknek — a méretei, ha nem is teljes egészében, de bizonyára nagy részben függnék az alépítmény horderejétől és jóságától.

Ennek ellenére szintén bátran mondhatjuk azt is, hogy a gyakorlatban az erdőművelés az erdőgazdaságnak talán a legmosztóább ága. Pedig itt arról van szó, hogy kissé több anyagi áldo-